

وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ (القرآن)
اور ان سے نیک سلوک کے ساتھ زندگی بسر کرو

راکھا

ایک اچھے خاوند کی خصوصیات، عورت اور مرد
میں مساوات اور ان کے حقوق و فرائض

مقصود احمد علوی

شائع کردہ

شعبہ رشتہ ناطہ جماعت احمدیہ جرمنی

دستورِ دُنیا بھی یہی ہے اور عقل کا بھی یہی تقاضا ہے کہ جہاں تک بنیادی انسانی حقوق کا تعلق ہے تو وہ عورت اور مرد کے برابر ہیں اور ان میں کسی قسم کا کوئی فرق نہیں لیکن ذمہ داریوں کے اعتبار سے ان کے متعدد فرائض بھی ایک دوسرے سے مختلف ہیں اور حقوق بھی۔ چنانچہ اس آیت کا اگلا ٹکڑا بھی اسی طرف اشارہ کر رہا ہے۔ فرمایا: **وَلِلرِّجَالِ عَلَیْھِنَّ دَرَجَةٌ** ترجمہ: ”ہاں مگر مردوں کو اُن پر ایک طرح کی فوقیت حاصل ہے۔“ اس آیت کی تفسیر میں آپؐ فرماتے ہیں:

”عام قانون بتایا کہ مردوں اور عورتوں کے حقوق بحیثیت انسان ہونے کے برابر ہیں۔ جس طرح عورتوں کیلئے ضروری ہے کہ وہ مردوں کے حقوق کا خیال رکھیں اسی طرح مردوں کیلئے بھی ضروری ہے کہ وہ عورتوں کے حقوق ادا کریں..... انسانی حقوق کا جہاں تک سوال ہے عورتوں کو بھی ویسا ہی حق حاصل ہے جیسے مردوں کو۔ ان دونوں میں کوئی فرق نہیں..... ہاں آپ نے اس بات کا بھی اعلان فرمایا کہ **وَلِلرِّجَالِ عَلَیْھِنَّ دَرَجَةٌ** یعنی حقوق کے لحاظ سے تو مرد و عورت میں کوئی فرق نہیں لیکن انتظامی لحاظ سے مردوں کو عورتوں پر ایک حق فوقیت حاصل ہے۔ اس کی ایسی ہی مثال ہے جیسے ایک مجسٹریٹ انسان ہونے کے لحاظ سے تو عام انسانوں جیسے حقوق رکھتا ہے اور جس طرح ایک ادنیٰ سے ادنیٰ انسان کو بھی ظلم اور تعدی کی اجازت نہیں اُسی طرح مجسٹریٹ کو بھی نہیں۔ مگر پھر بھی وہ بحیثیت مجسٹریٹ اپنے ماتحتوں پر فوقیت رکھتا ہے اور اُسے قانون کے مطابق دوسروں کو سزا دینے کے اختیارات حاصل ہوتے ہیں۔ اسی طرح تمدنی اور مذہبی معاملات

میں مرد و عورت دونوں کے حقوق برابر ہیں لیکن مردوں کو اللہ تعالیٰ نے قوام ہونے کی وجہ سے فضیلت عطا فرمائی ہے..... چونکہ میاں بیوی نے مل کر رہنا ہوتا ہے اور نظام اُس وقت تک قائم نہیں رہ سکتا جب تک ایک کو فوقیت نہ دی جائے اس لئے یہ فوقیت مرد کو دی گئی ہے اور اس کی ایک وجہ اللہ تعالیٰ نے دوسری جگہ یہ بیان فرمائی ہے کہ چونکہ مرد اپنا روپیہ عورتوں پر خرچ کرتے ہیں اس لئے انتظامی امور میں انہیں عورتوں پر فوقیت حاصل ہے۔“ (تفسیر کبیر جلد ۲ صفحہ ۵۱۳)

حضرت خلیفۃ المسیح اولؑ ذمہ داریوں اور صلاحیتوں کے اعتبار سے حقوق کا ذکر کرتے ہوئے فرماتے ہیں:

”نیز تجھے خبر نہیں کہ عورت اور مرد میں جنابِ الہی نے قدرت میں مساوات رکھی ہی نہیں۔ بچہ جننے میں جو تکالیف عورتوں کو ہوتی ہیں اُن میں مردوں کا کتنا حصہ ہے۔ کیا مساوات ہے؟ کیا قویٰ میں مساوات ہے؟ ہرگز نہیں۔ میں ہمیشہ حیران کہ مرد و عورت میں مساوات کا خیال کس احمق نے نکالا؟“ (حقائق الفرقان جلد چہارم صفحہ ۲۹۵-۲۹۶)

اسی طرح ایک اور موقع پر آپ نے فرمایا:

”رات دن کا کام نہیں دے سکتی۔ دن رات کا کام نہیں دیتا۔ مرد جن کاموں کیلئے پیدا کئے گئے عورتوں سے وہ کام نہیں ہوتے۔ عورتیں مردوں کا کام نہیں دے سکتیں۔ ہر ایک کے مختلف کام اپنے حسبِ حال مختلف نتیجے پیدا کرتے ہیں۔“

(حقائق الفرقان جلد چہارم صفحہ ۳۹۷)

Auch in der weltlichen Verfassung, als auch dem gesunden Verstand nach, haben Männer und Frauen identische grundlegende Menschenrechte. Betrachtet man aber die einzelnen Verantwortungen, so unterschieden sich die Verpflichtungen, als auch die Rechte beider Geschlechter. Dies wird so auch im weiteren Teil des Verses erläutert: Wa lirrijali alaihinna darajah

„Ja aber Männer haben eine Art Überlegenheit über sie.“

In der weiteren Ausführung wird erläutert: „Das Allgemeinrecht besagt, dass die Rechte von Männern und Frauen als Menschen gleich sind. So wie es für Frauen wichtig ist, sich um die Rechte von Männern zu kümmern, ist es auch für Männer wichtig, auf die Rechte von Frauen zu achten. Was die Menschenrechte betrifft, haben Frauen die gleichen Rechte wie Männer. Es gibt keinen Unterschied zwischen beiden. Ja aber in Bezug auf die Führung haben Männer Vorrang vor Frauen. Ein Beispiel dafür ist, dass ein Magistrat als Mensch die gleichen Rechte hat wie jeder andere gewöhnlicher Mensch, und so wie es selbst einem Niedrigen nicht erlaubt ist andere zu misshandeln oder zu unterdrücken, gilt dies auch für den Magistrat. Dennoch ist er als Richter seinen Untergebenen überlegen und hat die Macht, andere gemäß dem Gesetz zu bestrafen. Ebenso wurden den Männern und Frauen in kulturellen und religiösen Angelegenheiten die gleichen Rechte gegeben, aber den Männern aufgrund ihrer Rolle als Beschützer und Betreuer den Frauen gegenüber Priorität erwiesen. Da der Mann und die Frau zusammen koexistieren müssen und ein System nicht vollendet funktionieren kann, solange einer koexistierenden keine Priorität erwiesen wird. Dies ist der Grund, weswegen dem Mann die Priorität erwiesen wurde, weiter sagt Gott an einer anderen Stelle, dass das Geld, welches der Mann verdient wird durch die Frau ausgegeben, deshalb hat er den Männern in Verwaltungsangelegenheiten diese Priorität erwiesen.“

(Tafseer e Kabir, Bd. 2, S. 315)

Der erste Khalif erläuterte weiter die Rechte im Sinne der unterschiedlichen Verantwortlichkeiten und Fähigkeiten:

«Sie sind sich nicht einmal bewusst, dass Gott Allmächtige bereits in der Natur des Mannes und der Frau keine Gleichheit erschaffen hat. Jene Schmerzen und Leid, welche die Frau während der Geburt eines Kindes durchmacht, wie viel Anteil hat der Mann an diesen Schmerzen? Hat er hierbei eine Gleichstellung? Oder in der Fähigkeit eine Gleichheit? Keinesfalls. Ich staune jedes Mal über jene Person, welche diese Idee von Gleichheit zwischen Mann und Frau hervorgehoben hat.“ (Haqaiq al-Furqan, Bd. 4, S. 592-692)

Genauso sagte der erste khalif an einer anderen Stelle:

„Die Nacht kann nicht den Tag ersetzen. Der Tag nicht die Nacht. Für jene Verrichtungen, wofür Männer erschaffen wurden, können nicht durch Frauen verrichtet werden. Frauen können nicht die Rolle des Mannes übernehmen. Die unterschiedlichen Handlungen eines jeden führen je nach Umständen zu unterschiedlichen Ergebnissen.“

(Haqaiq al-Furqan, Bd. 4, S. 397)

Even in the constitution of the world, as well as in common sense, men and women have identical basic human rights. But if you look at the individual responsibilities, the obligations and the rights of both genders differ. This is also explained in the further part of the verse

Wa lirrijali alaihinna darajah

"Yes, but men have a sort of superiority over them."

Further it is explained: "Common law states that the rights of men and women as human beings are equal. Just as it is important for women to take care of men's rights, it is also important for men to take care of women's rights. As far as human rights are concerned, women have the same rights as men. There is no difference between the two. Yes, but in terms of leadership, men take precedence over women. An example of this is that a magistrate as a human being has the same rights as any other ordinary human being, and just as even a humble person is not allowed to mistreat or oppress others, so too does the magistrate. Still, as a judge, he is superior to his subordinates and has the power to punish others according to the law. Likewise, men and women were given equal rights in cultural and religious matters, but men were given priority over women because of their role as protectors and caregivers. Since the male and female must coexist together, and a system cannot function fully unless priority is given to one that coexists. This is why the man was given priority, further God says elsewhere that the money the man earns is spent by the woman, so He gave men this priority in administrative matters."

(Tafseer e Kabir, Bd. 2, S. 315)

The first Caliph further explained the rights in terms of different responsibilities and abilities:

“They are not even aware that God Almighty has not already created equality in the nature of man and woman. That pain and suffering that the woman goes through during the birth of a child, how much part does the man have in this pain? Does he have equality in this? Or in this ability any equality? No way. I am always amazed by the person who has emphasized this idea of equality between men and women.” (Haqaiq al-Furqan, Vol. 4, p. 592-692)

Likewise, the first khalif said elsewhere:

"The night cannot replace the day. The day not the night. Those jobs for which men were created cannot be done by women. Women cannot take over the role of men. The different actions of each lead to different results depending on the circumstances.”

(Haqaiq al-Furqan, Vol. 4, p. 397)